

Molnár Vilmos

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR
CSODÁLATOS CSELEKEDETEI
– részletek egy hosszabb ciklusból –

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR ÉS A LOGIKATANÁR

Kőrösi Csoma Sándorban már gyerekkorában akkora volt a tudás-szomj, hogy amikor apja elvitte Nagyenyedre, és először ment be a híres kollégiumba, a lendülettel szinte kijött túlfelől. De aztán megtalálta a helyét, és hosszú éveken át gyűjtötte ott magába mindazt, amit a tudományok adni tudtak.

Az órákon annyira figyelt, hogy az óra második felétől mindig jobban tudta a leckét a tanárnál. A tankönyvek lapjait olyan erősen nézte, hogy nem is kellett olvasson: a mondatok maguktól mentek a fejébe. Elméje úgy vonzotta az idegen nyelvek szavait, mint kóbor kutya bundája a bolhákat.

Testét is szüntelenül edzette a későbbi megpróbáltatásokra. Fülledt nyári éjjeleken vastag csergékbe burkolódzva aludt, fogvacogtató téli éjszakákon takaró nélkül, nyitott ablaknál. Lábizmait saját módszerével erősítette. Ha diót evett, akkor egy kővel a jobb combján törte meg, ha mogyorót, akkor a bal combján. (A mogyoró héja puhább a dióénál, így a bal lába kicsivel gyengébb lett a jobbnál.) Ha elfáradt, abban a minutában gyalogolni kezdett, hozzászoktatva magát, hogy ez a pihenés.

Különleges képességei voltak Kőrösi Csoma Sándornak, de ha diáktársai kérésére néha a magyarok ázsiai őshazájáról mesélt, az volt a legkülönlegesebb. Úgy tudott erről beszélni, mint nagybőjtben egy püspök a lelki üdvösségről. A jelenlevő diákok úgy részegültek meg a szavaitól, hogy közben soha nem tapasztalt tisztánlátás költözött a fejükbe. Hallgatósága elragadtatásba esett és úgy érezte, hogy egy másik, éteribb világba került. Ilyenkor Kőrösi Csoma Sándor lába alig észrevehetően elvált a földtől, ő pedig pár centiméterrel a talaj szintje fölött lebegett.

Már felsős diákként koptatta a nagy múltú kollégium padjait, mikor a logika tanára, kinek kedvenc szava a *semmi* volt, behívatta magához.

A piperkóc tanár épp a nyakkendőjét kötötte újra a tükör előtt. „Mondja, fiam, miért akarja maga felkutatni a magyarok őshazáját? – kérdezte Kőrösi Csoma Sándortól. – Ha volt is ilyen őshaza, az évszázadok során rég kihaltak onnan a magyarok. Vagy beolvadtak a környező népekbe. Nem maradt belőlük *semmi*. Erősen felett korbán élünk, ezernyolcszázttízet írunk, ha élnének valahol az eleink, már kaptunk volna hírt róluk. – A tanár úrnak végre sikerült kielégítően megkötnie a nyakravalóját, kedvtelve szemlélte az eredményt a tükörben. Majd kaján mosollyal folytatta: – Tegyük fel, de csak a feltevés kedvéért, hogy mégis megtalálja őket valahol a világnak egy eldugott zugában. Akkor is mit vár ettől? Mit változtatna bármin is, ha találna pár szerencsétlen ősmagyart? Megmondom, fiam: *semmi!* Ezt jól véssé az eszébe, fiatalember!”

Az ifjú Kőrösi Csoma Sándor csak állt és dacosan összeszorított szájjal hallgatott. Keserűen és értetlenül nézte a tükör előtt tollászkodó tanárt. Mi lehet ennek a fejében, hogy ennyire fontos számára *valamiből semmit* csinálni?

Egyszer aztán látja, hogy a logikatanár alakja kezd elmosódottá válni, ugyanakkor sötétebbé is, mintha lassan átváltozna valami furcsa fekete felhővé. Akkor már a tanár úr is észrevette a tükörben saját rémítő átalakulását, egy rövid sikoly hagyta el a száját. Több sikoly nem volt, mert már tanár sem volt, csak a fekete felhő gomolygott a tükör előtt, s valami fertelmes bűz terjengett a szobában.

Kőrösi Csoma Sándor egy darabig földre gyökerezett lábbal meredt a jelenségre, de acélos önfegyelemmel hamar túltette magát rajta. Határozott léptekkel odament az ablakhoz, szélesre tárta, a feketeség pedig alaktalanul kigomolygott rajta. Kint a szabadban gyorsan eloszlott a szélben. A bűznek kicsit több idő kellett, de fertályóra múlva annak sem volt nyoma a szobában. Kőrösi Csoma Sándor gondosan becsukta az ablakot, és visszatért a könyveihez. Nem vesztegethette az időt, sokat kellett még tanulnia, hogy elindulhasson a magyar őshaza felkutatására.

Az eltűnt logikatanár esete darabig még foglalkoztatta a kollégium diákjait, tanárait és Nagyenyed lakóit, de aztán elfeledkeztek róla. Más problémák, más újdonságok vonták el a figyelmüket. A logikatanárból nem maradt *semmi*, még a neve sem.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR ELINDUL

Mikor Kőrösi Csoma Sándor felszedelőzködött, hogy induljon megkeresni a magyarok őshazáját Ázsiában, a hatóságok nem akarták kiállítani az útlevelét. Akkor sem voltak jófélék a hivatalos szervek. Pedig Kőrösi Csoma Sándor nap mint nap bekopogtatott hozzuk, hogy készen van-e az útlevele, indulhat-e már a nagy útra. De nap mint nap elutasították, hogy nincs még készen, jöjjön holnap.

Addig-addig, hogy egyszer elfogyott Kőrösi Csoma Sándor türelme. Akkor úgy ment be az útlevelés hivatalba, hogy addig onnan ő ki nem jön, míg kezében nincs az útlevele. De finom ember volt nagyon, nem kezdett ordítózni, szentségelni, hanem szépen kérte, adnák ki neki az úti passzust, mert sok dolga van, másnap reggel indulni szeretne, s még össze kell pakoljon. Az útlevelés hivatal főnöke, egy suvickolt hajú ficsúr megkutyálta magát, hogy hát így meg úgy, nem lehet kiadni az útlevelet, mert ez meg az, kéne még egy hátizsáknyi mindenféle igazolvány, hogy kiadhassák, mostanában úgyis túlterhelt a hivatal, jöjjön vissza két hét múlva, de inkább fél év teltével.

Kőrösi Csoma Sándor erre úgy nézett a hivatalfőnökre, hogy az egyből elhallgatott, egészen megmeredt benne a szó, csak két hét múlva nyerte vissza a hangját, s még azután is fél évig dadogott. Kőrösi Csoma Sándor megint csak kérte szépen a hivatalt, adnák ki neki azt az útlevelet, mert másnap reggel indulni szeretne.

Mire egy másik hivatalnok azt hozta fel, hogy csak akkor adhatják ki az útlevelet, ha beszél legalább száz idegen nyelven. Kőrösi Csoma Sándor csak mosolygott, mert akkor már kétszáz idegen nyelven beszélt perfektül, s még vagy százon hablatyolva, de szólni nem szólt semmit, csak könnyedén legyintett a kezével. De ettől olyan szél kerekedett, hogy az útlevelés hivatal asztalairól és polcairól az összes iratot kivitte a nyitott ablakon keresztül az udvarra.

Megijedtek ettől a hivatalnokok, mert nekik az iratok a mindenük, nélkülük olyanok, mint a szoptató anyakoca, ha nem találja a malacait. S így fogcsikorgatva és zsummogva ugyan, de végül kiadták neki az útlevelet.

Kőrösi Csoma Sándor végre elindulhatott a nagy útra. Hogy végül mégsem találta meg a magyarok őshazáját, pedig már erősen közel járt hozzá, annak az időhúzó hivatalnokok az okai. Pontosan annyi idő

hiányzott a nagy felfedezéshez, amennyi az úti iratokra várva elfecsérelődött. Ha sikerül korábban elindulnia, egészen biztos, hogy még halála előtt rátalál az őshazára. Akkor minden, de minden másképp alakult volna.

KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR, A ZSIDÓ ÉS AZ ARAB

Kőrösi Csoma Sándor már hosszú ideje gyalogolt Ázsiában, keresve a magyarok őshazáját, amikor egy városba ért. A vásártéren két ember állt harciasan egymással szemben, egy-egy tevét tartottak kötőféken. Egymást túlharsogva vitatkoztak, izgatottan hadonásztak, már-már hajba is kaptak. Azon veszekedtek, melyikük tevéje különb.

Mikor Kőrösi Csoma Sándor odaért, felkérték, legyen döntőbíró az ügyükben. Azért kérik erre őt, mondták, mert idegen vándorként nem áll rokonságban egyik féllel sem, nem lehet részrehajlással gyanúsítani. Most már mindkettő őt győzködté a maga igazáról, dicsérte a saját állatát, szapult a másikat. Az egyik héberül, a másik arabul, mivel ehhez a két nációhoz tartoztak. Kőrösi Csoma Sándor türelmesen meghallgatta mind a kettőt, mivel jól értett a nyelvükön. Az legyen közülük a győztes, mondták ezek ketten, akinek Kőrösi Csoma Sándor többre taksálja a tevéjét.

Kőrösi Csoma Sándor ekkor már hét napja, hét éjjele gyalogolt megállás nélkül, legszívesebben ledőlt volna félórára, kicsit fáradtnak érezte magát. Aludt volna cseppecskét szegény feje, de a két zelegor nem hagyta békén. Gondolkozott Kőrösi Csoma Sándor, mit csináljon, hogy csinálja, hogy elsimítsa a két kelekótya viszályát, végül eszébe jutott valami.

Így szemre egyformán jó kiállítású, szép állatnak látszik mindkét tevé, mondta, nehéz lenne eldönteni, melyik a kiválóbb. Ezért azt ajánlja, ne a tevék milyensége döntse el a vitát, hanem hogy gazdáik mennyire hozzáértően, szakértő módjára tudják felsorolni a tevék jó tulajdonságait. Csakhogy egyikük sem a saját tevéje kiválóságát szabad méltassa, hanem a másikat! Az lesz a győztes, aki ékesszólóbban tudja dicsérni a másik tevéjét.

Először meghökkent a zsidó és az arab, de végül ráálltak a dologra. Kőrösi Csoma Sándor pedig tüzelte őket, hogy hadd lám, melyik a kiválóbb szónok közületek! Így aztán kezdetben ímmel-ámmal, később egyre jobban belelendülve kezdték magasztalni egymás tevéjét. Hogy

milyen gyönyörű és okos jószág, milyen nagy szakértelemmel lettek nemesítve az ősei, míg ilyen szép állat származott tőlük, milyen hozzáértéssel lett szoktatva, míg ilyen kezes teherhordó vált belőle, és így tovább. S ahogy egyre jobban nekibuzdulva dicsérték egymás jószágát, azon keresztül pedig egymás szakértelmét, úgy enyhült meg egymás irányába a két acsarkodó. Végül már egészen nyájasan néztek egymásra, s egyszer csak kezet fogtak, és összeölelkeztek.

Így aztán elsimult a dolog, már nem versengtek, nem ellenségeskedtek. Megbékéltek egészen. Kőrösi Csoma Sándor végre alhatott volna egy cseppet, de nem tette, mert azért nem nagyon bízott benne, hogy ezek ketten nem vesznek újra össze. Ő meg nem akart folyton békebíró lenni közöttük, egyéb dolga volt, meg kellett találja a magyarok őshazáját.

Indult hát haladék nélkül tovább. A zsidó és az arab hálájuk jeléül neki akarták ajándékozni a tevéiket, de ő nem fogadta el. Kőrösi Csoma Sándor gyalog szeretett utazni, úgy jobban lehet figyelni a vidéket. Kevesebb az esélye annak, hogy nem veszi észre a magyar őshazát.

KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR HIBÁZIK

Kőrösi Csoma Sándor egy alkalommal felkereste az Úristent.

Úgy történt a dolog, hogy Indiában jártában-keltében elérkezett a Himalája-hegyhez.

Mivel már napszentületre járt az idő, szállást kért a hegy lábánál meghúzódó falucskában.

Vacsora közben mesélték neki a falusiak, hogy nem akármilyen hegy az övék, csúcsa felér az égig, tetejében ott lakik az Úristen.

Kőrösi Csoma Sándor nem szólt semmit, de repetát kért a rizksásából, hogy másnap legyen ereje, s vacsora után rögtön lefeküdt, hogy jól kipihenje magát. Kora reggel aztán indult frissen fel a hegyre, hogy találkozzék az Úristennel. Volt egy kis beszélője vele, kérni akart tőle valamit. Vegye már kézbe kicsit a székelyek sorsát, egyenesítse ki azt, amit a sok galád hozzámatatás elgörbített.

Még nem jött el az ebéd ideje, mikor felért a csúcsra. Ott ült az Úristen fenn a Himalája tetején, egy jóforma sziklatrónuson. Hófehér szakála leért kötésig, összevegyülve a dereka körül bodrozódó fehér felhőkkel.

Gondolkodott erősen Kőrösi Csoma Sándor, milyen nyelven szólíthatná meg az Úristent. Nem mintha az Úr nem értene minden nyelven (addigra már Kőrösi Csoma Sándor is ismert vagy négy-ötszázat), de a különleges alkalomhoz különleges nyelv dukál. S tán még az előterjesztett kérés is más elbírálás alá esik, ha nem mindennapi nyelven fogalmazzák meg az instanciát.

Épp latolgatta, hogy szanszkritul, ógörögül, héberül vagy latinul köszöntse-e az Urat, már nyelvén volt a „Domine...”, mikor az Úr megelőzte:

- Üdvözöllek idefenn, kedves fiam, Sándor! - szólt hozzá az Úristen ékes magyar nyelven. Olyan szépen ejtette a szavakat, olyan dallamosan hagyta el száját a mondat, hogy Kőrösi Csoma Sándornak könnybe lábadt a szeme. Vándorlása közben régen hallott utoljára magyar beszédet, s most egyszerre magától az Úristentől hallja!

- Alig jutok szóhoz, Uram - mondta megilletődve Kőrösi Csoma Sándor -, hát idefenn dívik a magyar beszéd?

- Miazhogy! - vágta rá az Úristen. - Hallanád csak az angyalokat, Sándorom, hogy nyomják a szöveget, hogy hadarnak magyarul, mikor jelentéstételre összehívom őket. Magyarul igen alkalmasan lehet elmondani az elmondhatatlant is. Különösen - tette hozzá hamiskásan hunyorítva -, ha székely nyelvjárásba *síritik* belé a mondandót.

Kőrösi Csoma Sándornak ettől olyan virágos jókedve kerekedett, hogy madarat lehetett volna fogatni vele, pedig madárnak csak böhöm nagy saskeselyűk keringtek a sziklacsúcsok között. Levette a kalapját, mélyen meghajolt az Úristen előtt, s még a homlokát is hozzáérintette az Úr köpönyegének szegélyéhez. Majd repeső szívvel, feledve minden bűját-bajját, szinte ugrándozva jődögélt le a Himalájáról. Teljességgel kiment a fejéből, hogy kérni akart valamit. Már lenn járt a hegy tövében, mikor hirtelen megtorpant, s nagyot csapott a homlokára.

- Azt a jezubeusát! - szaladt ki Kőrösi Csoma Sándor száján, de már nem volt mit tenni, elszalasztotta a lehetőséget.

Személyesen látogatóba menni az Úristenhez keveseknek adatik meg, s azoknak is életükben csak egyszer.

Így a görbeség a székelység sorsában egyelőre nem egyenesedett ki, pedig igazán kiegyenesedhetett volna, kicsit még várni kell.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR ÁLMOT LÁT

Kőrösi Csoma Sándor egyszer azt álmodta, hogy megtalálta a magyar őshazát.

Akkor már fáradt volt nagyon, maga sem tudta, hány hete gyalogol megállás nélkül. Így mikor egy csipkebokrot vett észre az út szélén, s látta, milyen alkalmas árnyékot vet, nem sokat teketóriázott, leterítette a bokor tövébe a köpenyét, és ráheveredett. Gondolta, szundít egy félórát, s indul tovább. Félóránál többet sohasem szokott aludni, látta a térképen, milyen nagy kiterjedésű Ázsia, aki minden szegletét be akarja járni, az bizony soha nem alhat addig, míg hasára süt a nap.

Amint a csipkebokor árnyékában lekoppant a szeme, Kőrösi Csoma Sándor álmot látott. Úgy volt álmában, hogy akkor is a magyar őshazát kereste. Ő már csak ilyen volt, még álmában is mind ezzel foglalkozott. Álmában épp egy csodálatos alakú szikla mellett vezetett az útja, mikor valami gyermekhang ütötte meg a fülét. Benézett a szikla mögé, s hát, Uram, Teremtőm, ott volt a magyar őshaza. Színültig teli ős-magyarokkal.

Megörvendett erősen Kőrösi Csoma Sándor álmában, kitörő örömmel üdvözölte a megkerült ázsiai magyarokat: „Szerusztok, testvérek, hát ni, hol vagytok! Tudjátok-e, hogy szinte elmentem mellettetek?! Ha ez a kicsike ott a sarokban nem kezd tiszta erőből ordítani magyarul, hogy adjanak még neki a kapros-ordás palacsintából, bizony Isten, nem veszek észre! Ezért kell ordítani, mikor csak lehet, hadd hallják, hogy vagyunk!”

Az álom folytatásában az őshazában maradt rokonok könnyes szemmel mondtak köszönetet Kőrösi Csoma Sándornak, hogy megtalálta őket. Már erősen elveszettnek érezték magukat ebben a nagy Ázsiában, tűkön ülve várták, hogy valaki rájuk leljen. S nem csodálatos-e, hogy éppen egy székely-magyar testvér találta meg őket?!

Az álom végén lett nagy dínomdánom, egyfolytában három napig lakomáztak, rágták megállás nélkül a sok pecsenyét, itták egymás után a finom áldomásokat. Még Kőrösi Csoma Sándor is ivott, pedig nem volt szokása, de nem mindennap sikeredik úgy, hogy az ember megtalálja az őshazát. Telidesteli benne magyarul beszélő testvérekkel.

Ám akkor Kőrösi Csoma Sándor felébredt. Ahogy fújta a szél a csipkebokrot, az egyik lengedező tuskés ág jól megszúrta. Szegény feje

még ezt a szép álmot sem álmodhatta végig, pont a dínomdánomnál kellett abbahagyja.

Felkelt hát a bokor tövéből, s folytatta útját. Mosoly bujkált a szája szegletében, hogy miféle szívet vidító, de gyermekteg álmot látott. Bárcsak olyan könnyű lenne megtalálni az őshazát, hogy az ember bekukkant egy szikla mögé. Pláne ha még gyermekhang is segíti.

Mégis attól kezdve egész további ázsiai vándorlása során, ha egy gyermek kiabálását hallotta, mindig feszülten figyelt, nem kapros-ordás palacsinta kéne-e neki, s nem magyarul hozza-e ezt a világ tudtára.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR ÉS BUDDHA

Kőrösi Csoma Sándor Indiában jártában találkozott Buddhával.

Nincs ebben semmi különös, nagy szellemek keresik egymás társaságát. Jólesik egy kis dumaparti az örökkévalóság kapujában. Buddha látni akarta a messzi tájról idevetődött idegent, akiről már annyi jót hallott. Leszállt hát a földre, megtestesült újra. A hinduknak ebben van gyakorlatuk, se szeri, se száma az újjászületéseiknek.

De Buddha nem született újjá, ő már valahogy kievickélt ebből a mókuserékből. Arra a kis időre, míg szót vált Kőrösi Csoma Sándorral, egyszerűen csak előjött a nirvánából, ahová úgy kétezeröttszáz esztendeje bevaccolódott, és belebújt egy szakadt ruhás, görnyedt hátú, fogatlan vénasszony testébe.

Belebújhatott volna egy ép fogazatú, csinos leányzó bőrébe vagy egy cifra gúnyát viselő királyfiéba is, de minek, túl volt ő már az ilyen világi hívságokon. Csak próbára akarta tenni Kőrösi Csoma Sándor éberségét, hadd lám, észreveszi-e a turpisságot – ehhez egy vénasszony alakja is megteszi. Ott állt hát Buddha egy naptól cserzett, barna bőrű banya képében egy fügefa alatt az út szélén, s mikor Kőrösi Csoma Sándor odaért, megszólította:

- Szerusz, Sándor, üljunksze le ide a fa alá egy kicsidég, beszédem volna véled.

Buddha meg akarta adni a tiszteletet Kőrösi Csoma Sándornak, azért szólt hozzá magyarul, ráadásul székely nyelvjárásban. Aki istenné lett, annak ez semmi, annyi nyelven beszél, ahányon akar.

Kőrösi Csoma Sándor jól megnézte a magyarul beszélő vénasszonyt, de akárhogy nézte is, sehogy sem volt ősmagyar formája. Pedig magyarul szólt hozzá, s hogy színezzé még a szivárványt is: székely

tájszólásban. Kőrösi Csoma Sándor nyomban tudta, hogy valami huncutság van a dologban. De nem tegezte vissza a vénasszonyt, igyekezett megadni az élemedett kornak kijáró tiszteletet.

- Madárfütyös szép jónapot, öreganyám! - köszönt vissza Buddha-nak. - Hogy szolgál az egészsége, no?

- Szerencséd, hogy öreganyámnak szólítottál - mondta Buddha Kőrösi Csoma Sándornak -, a világ pusztá látszat, de az idős kort a látszatban is tisztelni kell! Azt is erősen jól tetted, hogy az *egészségem* felől érdeklődtél. Megvilágosodásomkor tényleg *egésszé* teljesültem ki, eltűntek belőlem a hiányosságok. Jösztesze közelebb, telepedjünk a fa alá, meditáljunk ezen kicsinység!

Kőrösi Csoma Sándor először csak nézte a vénasszonyt, nem részeg-e. De aztán beugrott neki, mi is a helyzet. A meditálás és a megvilágosodás, valamint a világ látszat voltának emlegetése elárulták Buddhát. Ha jobban megnézi a görnyedt, fogatlan vénasszonyt, mintha látni vélné a daliás herceg alakját, aki egykor Buddha volt. Bár ehhez erősen jó szem kell.

- Köszönöm az invitálást, kedves Sziddhártha herceg - válaszolt mosolyogva Kőrösi Csoma Sándor -, momentán sajnos nincs időm ilyesmire. Igyekezniem kell megtalálni a magyarok őshazáját. - Majd tegezésre váltott, hiszen mielőtt begubózott a nirvánába, Buddha cseppet sem volt idősebb nála, s most ő javasolta: - Ha egyéb elfoglaltságod nem akad, elkísérhetnél az első útkanyarig, váltanánk pár szót.

Hogy fény derült a kilétére, Buddha gyorsan visszavette igazi alakját, s mellésezgődve Kőrösi Csoma Sándornak, azt mondta:

- Jó szemed van, Sándor. De nem ezért csodállak, hanem hogy ebben a földi létben, ahol minden csak hamis látszat, találtál valamit, ami fontos számodra, ami lelkesíti mindennapjaidat. Mondj valamit a magyarok őshazájáról, milyen is az!

Kőrösi Csoma Sándor szeme erre felragyogott, és áhítattal beszélni kezdett a magyarok őshazájáról. Olyan szép dolgokat mondott, és olyan szépen, hogy Buddha szemei tágra nyíltak a csodálkozástól. Jobb ez, mint a nirvána, suttogta Buddha, majd kérlelni kezdte Kőrösi Csoma Sándort, hogy csatlakozhasson hozzá, keressék együtt a magyar őshazát.

De Kőrösi Csoma Sándor lebeszélte erről. Ne vegye rossz néven, nem rossz szándékból mondja, de nem lehet mindenkinek a magyar őshazát keresni. Ahhoz, egyebek mellett, még magyar is kell legyen az ember. Azért csak ne szomorkodjék, hiszen ott van neki a nirvána. Az is milyen fáin hely, milyen gondtalanul elvult benne az utóbbi kétezeröttszáz évben. A magyar őshazával gondok is járnak. Azt csak olyan keresse, akinek a gond is öröm tud lenni.

Így Kőrösi Csoma Sándor apránként meggyőzte Buddhát, maradjon vesztég ott, ahol van. Nagy barátságban váltak el az első útkanyarban. Buddha visszagubózott a nirvánába. Kőrösi Csoma Sándor folytatta útját a magyar őshaza felkutatásáért. Szaporázta lépteit, mert Buddhával diskurálva kicsit ellötyögte az időt.

KŐRÖSI CSOMA SÁNDOR ÉS A TIBETI-ANGOL SZÓTÁR

Miután az angolok gyarmatosították a fél világot, kitalálták, hogy nemcsak vízszintesen, de függőlegesen is terjeszkedni kéne. Akkor pedig Tibet jöhet szóba, az fenn van a világ tetején, a Himalája hegycsúcsai között. Ha Tibet az övék lesz, onnan már csak egy lépés a mennyország az égben, hogy immár az is angol gyarmat legyen.

Igen ám, de kiderült, hogy az angol birodalomban senki nem tud tibetiül. Nincs, aki tibeti nyelven mézesmázos, mindenféle jókkal kecsegtető álnok szerződést írjon, hogy azt aláíratva a jámbor tibetiekkel, rátehessék a kezüket Tibetre. Angol nyelvű szerződésre pedig a tibetiek rá sem néznek, angolul ők nem értenek.

Nosza, elküldte az angol király a tíz legjobb nyelvtudósát Tibetbe, tanulják meg az ottani nyelvet. Csakhogy a nyelvtudósok, bárhogy igyekeztek, nem tudtak megtanulni tibetiül, olyan nehéz az a nyelv. Kilencen szégyenszemre dolguk végezetlenül kullogtak haza Angliába, a tizediket megkötözve hozták, mert a sok furcsa tibeti szótól megzavarodott az elméje, elment az esze egészen.

Mondta akkor a főminiszter az angol királynak, hallott ám ő egy rendkívüli képességű magyar nyelvtudósról, aki beszél vagy hatszáz nyelven, de ez mind nem elég neki, hetente megtanul egy újabbat, van, hogy kettőt is. Meg kéne kérdezni tőle, nem vállalná-e el jó pénzért a tibeti nyelv elsajátítását.

Az angol király üzent is Kőrösi Csoma Sándornak – mert róla beszélt a főminiszter –, hogy ad neki egy zsák aranyat s egy zsák ezüstöt, ha

megtanul tibetiül, és összeállít az angolok számára egy tibeti-angol szótárt.

Nincs szüksége zsák aranyra, zsák ezüstre, üzent vissza Kőrösi Csoma Sándor az angol királynak, fölösleges dolgokat nem hurcol magával vándorlásában. Csak annyit kér a szótárért cserébe, hogy ha majd odaér az indiai-tibeti határhoz, ne akadékoskodjanak vele, lacafacázás nélkül folytathassa útját a magyar őshaza felkutatása végett. Az angol király ezt becsületszavára meg is ígérte.

Akkor Kőrösi Csoma Sándor hozzálátott a tibeti nyelv elsajátításához. Tényleg nem ment könnyen, két hétbe is beléelt, míg perfektül beszélt, pedig más nyelveknél egy hét is bőségesen elég volt erre. S még külön egy hetébe került a tibeti-angol szótár összeállítása. De már ezzel egy kis huncutságot művelt Kőrösi Csoma Sándor. Csavaros eszével megsejtette, mire kell az angol királynak ez a szótár, ezért az összes szót kihagyta belőle, amelyekkel el lehet venni egy másik ország függetlenségét egy szerződés által.

Nem is tudta az angol király a birodalmához csatolni Tibetet. Pedig próbálkoztak eleget a jogászai ilyen jellegű szerződés megírásával, de sehogy sem sikerült nekik. Egyszerűen nem találták a megfelelő szavakat, nem, s nem. Hiába kuncsorogtak még sokáig az angolok a Himalája tövében, s meresztgették vágyakozva szemüket felfelé Tibetre, volt attól nekik orruk fokhagymás.

Sajnos Kőrösi Csoma Sándor nemsókára meghalt Dardzsilingben, mielőtt még átléphetne volna az indiai-tibeti határt. Megsínylették ezt a tibetiek is. Ha a tibeti-kínai szótárt is Kőrösi Csoma Sándor állíthatta volna össze, akkor abból is kihagyja a bekebelezéssel kapcsolatos szavakat, s Tibet ma önálló ország lenne.

KÖRÖSI CSOMA SÁNDOR TALÁLKOZIK ÖNMAGÁVAL

Kőrösi Csoma Sándor egyszer találkozott önmagával.

A dolog egy sivatagban történt, ahol a csodadolgok többnyire történni szoktak. A magyarok ázsiai őshazáját keresve épp egy homokdűne mögé kukkantott be, mikor azt látta, hogy karba font kézzel ő maga áll ott, és árgus szemekkel méregeti a rámeredőt: saját magát.

A két önmaga közül egyiknek sem jutott eszébe, hogy bemutakozzon, nem lett volna értelme. Viszont mind a két Kőrösi Csoma Sándornak gondot okozott, hogy milyen hangnemet üssön meg a másik saját maga

megszólításakor. Egyikük sem szeretett volna lekezelő lenni (végül is ő maga volt a másik is), de azt sem tűrhette, hogy a másik esetleg többre tartja magát az egyiknél. Bonyolult, de a két Kőrösi Csoma Sándor értette.

Nem volt könnyű helyzet, nem lehetett egykönnyen rájönni, mi is most a teendő. De egyik Kőrösi Csoma Sándor sem volt kapkodó, leültek, és megfontoltan nekiláttak átgondolni a tényállást. Gondolkodtak, fontolgattak, mérlegeltek, latolgattak, törték a fejüket, még töprengtek is. Egyszer aztán felderült az arcuk, s egyszerre tették fel egymásnak a kérdést:

- Óshaza?

És egyszerre adták meg a választ is:

- Óshaza.

Ennyi volt. De ebben benne volt minden. Ezzel tisztázták egymás előtt, hogy mindkettőjüknek a magyar őshaza kutatása és megtalálása a legfontosabb. S akkor a többi már nem is számít. Szó se róla, érdekes helyzet, hogy megduplázódtak, de hát folyton csodadolgok adják elő magukat, ha az ember elindul világgá. Az igazi nagy csoda úgyis az őshaza megtalálása lenne. Hogy egyszerre két példány lett belőlük, számukra annyiban érdekes, hogy mostantól dupla esélyük lesz megtalálni azt, amit keresnek.

Miután ezzel a kérdéssel és felelettel ilyen jól elbeszélgettek, mind a két Kőrösi Csoma Sándor felszedelőzködött, hogy induljon tovább. A homokdűne sarkánál még barátságosan kezet ráztak, és ismét szóba elegyedtek:

- Jobbra - mondta az egyik.

- Balra - mondta a másik.

Aztán az egyik elindult jobbra, a másik elindult balra. Nagyobb az esélyük, ha kétfelé válva kutatnak.

Így, bár Dardzsilingben az egyik Kőrösi Csoma Sándor sajnálatos módon elhalálozott, azért még van remény. A másik Kőrösi Csoma Sándor még rendületlenül kutat, nemsokára meg fogja találni az őshazát, nincs már sok addig. Attól arrafelé minden jó lesz.